

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 130
אייר תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

מי שהיה קורא בספר, ונתגלגל מידו ונפתח על הקרקע, שיש דברים שהתירו כדי שלא יהיה בזיון לכתבי הקודש. אבל כאמור בגליון הקודם, זו שאלה מהשאלות שלא נשאלות בתדירות. ולכן יש לעיין בפרטי הדינים המוזכרים בפוסקים. והנה בשו"ע שם עיקר הנידון הוא, כאשר אדם עומד ברה"י ויש לו ספר העשוי בגלילה (כמו ס"ת ונביאים בקלף), והתגלגל ונפתח צד אחד ונפל לרה"ר, ועדיין הוא אוחז בצד שני. במקרה כזה התירו למשוך אליו את מה שנפל, כאשר נפל על אסקופה שרבים עוברים בה, משום בזיון כתבי הקודש. אבל כתב המשגיב (ס"ק ה') שזה דוקא כשצד אחד נשאר בידו, שאינו עושה עקירה, אבל אם גם הצד השני נפל מידי, אסור להביאו אליו [לרה"י] אפילו כשנפל לרמולית דרבנן, ולא התירו בזה משום בזיון כתבי הקודש. לפ"ז במקרה הנ"ל שהדף מונח כולו על הכביש, וצריך להרים את כולו, ולטלטלו ולהניחו במקום אחר, בין אם חוששים שהרחוב הוא רשות הרבים דאורייתא [לשיטות שאפילו בלי שישים ריבוא הוי רה"ר], ובין אם הרחוב הוא רק כרמלית דרבנן [מחשש שיש בעיה כלשהי במחיצות של העירוב], אסור להרים [לעקור] מהכביש ולטלטלו ולהניחו במקום אחר. ואפילו אם לא יכניס לרה"י אסור, כיון שבמקרה זה יש איסור של טלטול ד' אמות. ובטלטול גמור שיש בו עקירה והנחה, לא התירו גם באופן שיש בזיון כתבי הקודש.

במה דברים אמורים, כאשר לא יודעים אם יש עירוב כשר, אבל ברחוב חזו"א בבני ברק שיש בו עירוב מופקד וכשר, והבעיה היא בעיקר מצד מחלוקת הראשונים אם יש רה"ר, עדיין יש מקום לומר שצריך להקל ולסמוך על המתירים, במקרה שמדובר בבזיון דברי הקודש. והכל לפי הענין, מה מצב העירוב באותו מקום, ויש לעשות שאלת חכם.

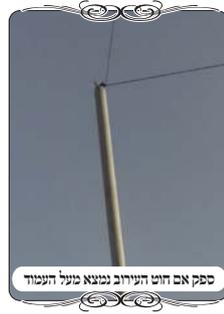
בדיקת העירובים בישובים בהצטרפות אנרכים

לעומת ההתקדמות הגדולה אצל רבים, כבר נכתב בגליון הקודם, שאנשים שוכרים דירות לשבת בישובים נידחים, ומכניסים את עצמם ואת בני משפחתם למצבים של ספק חילול שבת רח"ל, משום שבישובים רבים אי אפשר שיהיה שם עירוב טוב, ואפילו עירוב ברמה מינמלית אינו קיים בהרבה מהם. וגם אם מלכתחילה עשו עירוב טוב אין אדם מוסמך שאפשר לסמוך שהוא בדיק כהלכה, משום שבדרך כלל הרב אינו בודק בעצמו, אלא מונה אדם מן הישוב שלא עסק מעולם בהלכות, ואומר לו רק שידא שיהיה חוטים, מבלי ללמד אותו את פרטי ההלכות ולכן מוצאים לפעמים שחלק מהחוטמים הוא קשר מן הצד. ומספיק שחוט אחד מכל העירוב קשור בצורה פשוטה, וכבר כל העירוב אינו כשר. כיון שהריקף שאינו מושלם, נעשה כרמלית ואסור לטלטל בו יותר מד' אמות. וזה דבר שיכול להיות במשך כמה שנים, כי אף אחד לא חושב שצריך לעקוב אחרי הבודק, וללמד אותו לקשור חוט כהלכה. והמכשול בזה גדול מאוד.

מספיק שחוט אחד קשור ללמוד מן הצד

בשבוע זה נסע הבודק של מוקד העירוב ליישוב שנמצא בדרך לירושלים, לאחר שאברך שמוסר שיעורים בישוב, התעורר לדאוג ליישוב המתחוק, הוא מסר למוקד טלפון של 'בעל תשובה' מתושבי המקום, שמוענין לדאוג שיהיה עירוב כראוי. לבודק הצטרפו עוד שלשה אברכים שולומדים כעת בכלל מסכת

ספק אם חוט העירוב נמצא מעל העמוד

עירובין, וביקשו לראות מקרוב את בדיקת העירוב. הם הגיעו וכתתו רגליהם יחד כשעה וחצי בשדות בין הקוצים הגבוהים, בצורה שלא הורגלו לה מעולם, המאמץ שלהם היה גדול, אבל הם נדהמו ללמוד פרק מעשי בבדיקת עירובים. הבדיקה היתה מגוננת מאוד, היו קטעים בהיקף שהיו עם חוטים ועמודים מסודרים, היו מקומות שהיתה שאלה בהכרעת הדין, והיו שהיה פסול ברור. בשני מקומות היה חוט קשור מן הצד של העמוד ממש, בזה אין ספק שהעירוב פסול וחייבים לתקנו. מקום אחד היה חוט שקשור

הרגשת הציבור בתיקון העירוב לצימרים, ותעודה שאינה מועילה בס"ד גוברת המודעות בקרב כל שכבות הציבור, לדרוש עירוב מהודר, ולהימנע מלטלטל בעירוב שאינו מהודר. הרבה מהמתקשרים לברר על עירובים בישובים, מדגישים שהם מבינים שלא ללטלטל בעצמם, או שהם לא מטלטלים בשום מקום, ורק הם שואלים על המתחם והחצר שבו הם נמצאים. הם עוברים על הגדרות, מציניים את הבעיות, מתקשרים ושואלים, ועוסקים בעצמם בתיקון הפרצות שבחצר. לפעמים זה המקום הראשון שהם נתקלים בדיני עירוב, אבל אחרי שהם קראו כמה גליונות, הם מרגישים שהם מסוגלים להבין, מסוגלים לשאול, ומסוגלים לעשות. "לא נפלאות היא ממך, ולא רחוקה היא, ולא בשמים היא", כי אם בידך הדבר לעשותו. זו התחושה שאנו שומעים מהאנשים שמתקשרים, הם מרגישים שהם כבר נמצאים בנושא ומכירים אותו. אשרינו ואשריכם ישראל, שלומדים על מנת לשמור ולעשות ולקיים.

ביום שיש האחרון היו כמה שהתקשרו לשאול על החצר של הצימר, מכמה יישובים מהצפון ועד הדרום, אחד מהם היה בישוב "תרום" באזור בית שמש, שידוע שאי אפשר לסמוך על הישוב, ולכן כמה משפחות או מסורתיות מהיישוב

תיקון המתחם של הצימרים בישוב תרום

שיש להם צימרים להשכרה להרדים, עשו עירוב לחצר, וחלקם אף מחזיקים 'תעודה' שיש להם עירוב מאחת העמותות שעושות עירובים בארץ, להראות שעשו להם עירוב לחצר הפרטית. אבל כל מי שקצת חושב מבין שלתעודה כזו אין שום תוקף, כיון שאין מי שבודק שהחוט והעמוד שעשו לפני שנתיים לא השתנה, וכל שינוי שהמשפחה משפצת את הגדר, יכול לפסול את העירוב. ואפילו רק גיוס ענפים, יכול להיות שהסתמכו עליהם שייחשבו מחיצה, וע"י הגיוס נפסל העירוב. תושבי המקום אינם יודעים מה התכוונו כשעשו להם עירוב, הם רק יודעים להציג את התעודה, ולכן אי אפשר להסתמך עליה כלל בצורה כזו, אלא רק כשיש בתעודה הוראות ברורות, מה הן המחיצות והחומים, כיצד לבדוק אותן, עם טלפון של הרב שמכיר את המתחם, ובנוסף לבוא לפקח מידי פעם. וכך היה במקרה הזה, האברך שהגיע לשם אמר שהמשכיר הציג לו תעודה מאדם פלוני, אבל מאז לא היה שום פיקוח, והעמוד של צורת הפתח היה עמוד עץ עקום מאוד וקשור עם חוט, במצב שכמעט תלוש לגמרי. את הדבר הזה הוא סידר בעצמו, ואח"כ היו לו עוד שאלות לגבי שאר הפתחים, שכנראה בהם סמכו על עומד מרובה, ודבר כזה ודאי צריך מעקב, ובדיקה מחדש. מתוך דברי השואל היתה ניכרת שמחתו במצב שנקלע אליו, שזוקק לעסוק בעצמו בבירור ההלכות של העירוב ובתיקונו, בשעה של קיום ההלכה למעשה.

מהמירים ונמנעים מלטלטל גם בעירובים טובים

מקרה נוסף שמלמד על התפשטות ידיעת המושגים והדינים של טלטול בשבת קודש. בשבוע שעבר בשבת בצהריים, הלך ברחוב חזון איש בבני ברק, אחד מהאחראים בעירובים השכונתיים, וראה שני אברכים חסידים שהזרו מהתפילה, עומדים באמצע הכביש, עם בחור נוסף, ומביטים חזק על הכביש. הדבר עורר תשומת לב של כמה מהעוברים ברחוב, והאחראי התקרב לראות מה אירע. הוא הבחין בדף המונח בין רגלי העומדים, והבין מה קרה. היה שם עלון של דברי תורה שנפל על הכביש, והם לא רצו להרים אותו, כיון שהם מקפידים לא ללטלטל. האחראי קרא לבנו הקטן, הרים את העלון ומסר לו שיקח את העלון לגניזה. אחד מהאברכים שהכיר את האחראי, שאל אותו האם אתה נותן לילד ללטלטל? והאחראי השיב כן, מדובר במרכז בני ברק, בעירוב שמטופל כהלכה, ואין בו חשש לחילונים וגוים, אלא רק לדין רשות הרבים שאין בה שישים ריבוא, וביזה אפשר לתת לילדים. האברכים החסידיים ג"כ ידעו שמדובר בעירוב שכונתי טוב, ובכל זאת גם הם וגם הבחור שהיה עימם, הקפידו לא ללטלטל בשבת אפילו במקום כזה.

טלטול דברי תורה המונחים ברחוב בבזיון

אמנם לנופם של ענין, יש לרזן במעשה, מכיון שיש כאן ענין של כבוד דברי תורה שלא להשאירם בבזיון. וענין זה נזכר כבר בגמרא ונפסק בשו"ע (סי' ש"ב ס"א) לגבי

ובכל זאת יש לציין שיש התקדמות גדולה בציבור בעירונות לשמור על כשרות העירוב. אנשים מעירים לילדים להרחיק את המדורות מחוטי העירוב, וכן יש מקומות שפרסמו מודעה בפירסום המקומי לשמור שלא יגעו בעירוב, [באחד מהם אף הוסיף לפלפל, שאם ידליקו מדורה וישרף חוט מיד בצאת שבת, יתכן שעדיין יש אנשים שלא הוציאו שבת עד זמן ר"ת או יותר, והם יכשלו בטלטול כשיסמכו על העירוב שנקרע]. ויש מקומות שהדבר נכנס לסעיף באכיפה של הפיקוח העירוני, כמו למשל בעיר אלעד, יש מדורות שקיבלו הודעה רשמית מהפקחים לפנות את המדורה, ובהודעה יש סעיף מיוחד, "מחמת שהיא סמוכה לחוטי העירוב". הדברים האלו בודאי מסייעים לאחראים להתמודד עם שמירת כשרות העירוב, אך גם מעבר לזה, הדברים מכניסים את העירוב למודעות של הציבור, שעירוב זה מההלכות שכל אדם חושב עליהם ומקיימם. כמו שזוכרים שלא להדליק אור בשבת ולהכין את התאורות לפני שבת, כן זוכרים להתכונן ולברר היכן העירוב כשר, ולא מטלטלים כאשר לא ידוע אם הוא מפקח ומתוקן כראוי. כה יתן, וכה יוסיף.

עירונות מיוחדת, מזגן שהותקן בין הלחי לחוט

דוגמא אחת של העירונות המיוחדת שנדרשת בעירובים המהודרים, שלח אלניו הגאון רבי מאיר רוזנר שליט"א, על מנת שנפרסם את הדבר בגליון, ללמד בו את כלל האחראים ברחבי הארץ, לדעת להבחין בעיני מסוג כזה. באחד המקומות היה חוט קשור לקיר הבנין, ולחי מברזל מחובר היטב מכוון תחתיו.

מזגן שהותקן בין הלחי לחוט

בזמן האחרון עבר האחראי לבדוק את העירוב, והוא רואה את החוט כהלכתו והלחי במקומו, אבל פתאום שם לב לשינוי שנעשה באמצע ביניהם, שיש לו משמעות לכשרות העירוב. על קיר הבנין, התקין אחד השכנים מזגן חדש, והוא העמיד אותו בדיוק בקו שבין הלחי לקיר. אמנם תמיד בין המזגן החיצוני לקיר יש רווח, והלחי צמוד לקיר, וא"כ המזגן אינו מפסיק בין הלחי לחוט. בכל זאת האחראי שם לב שהצינורות שיוצאים מהמזגן עוברים יותר צמוד לקיר, והם בדיוק בין הלחי לחוט. והנה דין דבר המפסיק בין הלחי לחוט, נזכר בט"ו ובמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב), והטעם מבואר במשנ"ב כיון שהכשרות של הלחי הוא מדין גוד אסיק, שדנים אותו כאילו עולה עד החוט, ובאופן שיש ביניהם גג המפסיק, יוצא שהלחי לא מגיע עד החוט. אלא שכאן מדובר בצינורות שרחבם כס"כ כחמשה ס"מ, והם כחפץ דק, יש מקום לדון שאינם דומים לגג. ולמעשה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הורה במקרה דומה שהיה כבל השמל בין הלחי לחוט, שהכבל גורם הפסק ופוסל. אבל מרן הגר"נ קרלין שיבדלח"ט הורה שצריך מינימום של גג, ומה שמצאנו השיעור הכי קטן הוא אהל לגבי שבת טפח, ואהל לטומאה טפח. א"כ במקרה שלנו רק לפי הוראת מרן הגר"ש"א יש בעיה בלחי.

לפתרון הבעיה, לקח האחראי קרש בגודל של לחי, והצמיד אותו במרחק מסוים מהלחי ומהקיר, באופן שהוא לא יהיה מתחת הצינורות, ומצד שני לא יהיה מרוחק כ"כ עד כדי שיהיה מתחת המנוע של המזגן וכיון שהוא מכוון כנגד הרווח שביניהם, הרי זה כשר, שאין דבר המפסיק את הגוד אסיק.

שיעורי העירובים ברחבי הארץ

בשבוע זה התקיימו השיעורים בקרית ספר ובירושלים, כפי שנכתב בגליון הקודם. בשני המקומות השתתפו עשרות אברכים, שהיו מרותקים למראה ההמחשה המיוחדת של צורת עשירת העירוב, והמצב השרור בעירוב ברחבי ארץ הקודש. תגובות רבות וחמות נמסרו מהציבור שהשתתף, ואנו ממישיבים בס"ד בארגון השיעורים בערים נוספות ברחבי הארץ. מי שמעונין לעזור בארגון המקום והדברים הכרוכים בכך, שיפנה לטל' 0548483320

השיעור לשבוע הקרוב

יום שני י"ט אייר, בבני ברק - בשעה 7:45 בערב בבית צ'רנסקי, רחוב מלצר 6 (מאחורי ביהמ"ד "צעירים") לרגל מלאת השלושים לפטירתו של הנאון רבי נח ברנשטיין זצ"ל

הודעה חשובה

המכשירים לבדיקת העירוב בשיטת הג"ר נח ברנשטיין זצ"ל נמצאים בתהליך ייצור, ובקרוב יערך קורס ללימוד הבדיקה האוטומטית נא לעקוב אחרי ההודעות בגליונות הבאים

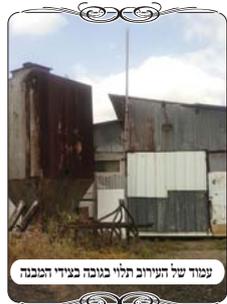
לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מוקד העירוב השכונתי
 קו פידע הלכתי ומידע אקספול' על גבולות העירובים השכונתיים
 ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL

לראש העמוד, אבל מי שקשר אותו סיבב את החוט הרבה סיבובים על הברזל בראשו, עד כדי כך שנראה שהחוט יוצא מחוץ לרוחב העמוד. הבדק פנה לשלושת האברכים ושאל אותם מה אתם אומרים, האם החוט מעל העמוד או מחוץ לעמוד. אחד אמר שהוא במילימטר מעל העמוד, והשני אמר שהוא מחוץ לעמוד, והנה לפניכם התמונה, שתבחנו גם אתם האם זה מעל או לא. כלומר האם זה כשר או פסול, משהו קטן ביניהם, וההבדל עצום יוצא ממנו. האברכים היו נדהמים מגודל הבעיות המצויות בישובים, ודברו על כך שצריך להרחיב את היקף הפעילויות של "מוקד העירוב", על מנת להציל את הרבים מעון חילול שבת רח"ל, ולזכותם בשמירת שבת.

ישוב עם עירוב מסודר, ועמוד תלוי בגובה

בימי בין הזמנים, לאחר חג הפסח, יצא הבדק לדרכו ועבר באחד הישובים ליד קוממויות. מתוך סקרנות הוא בדק האם העירוב עשוי בצורה מסודרת ונכונה, או ברמה בעייתית. כלומר, יש מקומות שהעירוב בנוי בצורה גרועה, שעובר מעל גדרות ומעל מחסנים, והחוטים שוקעים בצורה מוגזמת. בעירובים כאלה צריך תשתית חדשה ואין הרבה מה לעשות. ויש מקומות שהעירוב בנוי בצורה מסודרת, שהעמודים בצורה תקינה, עם ראש נכון, והוא עובר מחוץ לגדרות ולמחסנים, ואינו כולל שדות זרעים. אלא שגם בהם מצוי שבמשך הזמן השתנה משהו כשבוניס דירות ומחסנים בכמה מקומות, או שנפל עמוד ועשו פתרון לא נכון, ובהם התיקון לא גדול, ואפשר ללמד את האחראי לעשות תיקון נכון. בשביל מקומות אלו המוקד עובר בישובים, לדבר עם האחראים וללמדם את ההלכות, לבדוק ולהסביר כיצד לעשות.

עמוד של העירוב תלוי בגובה בעירוב המבנה

והנה מיד כשנכנס לישוב הג"ל, ראה שהעמודים בצורה תקינה, ישרים יחסית, רוב החוטים מתוחים, כלומר יש סיכוי שהעירוב יהיה כשר. אך תוך שתי דקות הוא התאכזב מאוד. הוא נכנס לאחד המשקים, עקב אחרי החוט היכן הוא נכנס בין המבנים, והנה הוא רואה שהחוט קשור לברזל המחובר למחנה של המחסן, ולא לעמוד העמוד על הקרקע. הבדק פנה לנהג שהיה עימו כדי ללמד גם אותו, ושאל האם אתה רואה בעיה כלשהי. והנה מיד הבחין בבעיה, העמוד אינו כשר מפני שהוא תלוי בגובה ואינו מגיע עד הקרקע. דין זה מבואר בשו"ע (סי' שס"ג ס"ז, וברמ"א בסעיף י') שגם ללחי ולעמוד של צוה"פ יש דיני מחיצה, ומחיצה תלויה ג' טפחים מעל הקרקע, אינה מחיצה. א"כ העמוד כאן אינו עמוד כשר, וממילא שתי צורות הפתח, מימין ומשמאל העמוד, הן פסולות, כיון שכל צוה"פ צריכה עמוד מכאן ועמוד מכאן וחוט עליהם [כצורת משקוף]. וממילא גם כל הישוב נאסר בטלטול, כי יש כאן הרבה יותר מ"אמות שאין להם מחיצה.

מקרה זה הוא דוגמא לעירוב שבנוי בצורה מסודרת ונכונה, אבל כנראה שהאחראי אינו בקי בהלכות, ולכן כשאירעה תקלה והוא היה צריך לתקן אותה, הוא תיקן בצורה שמשאירה את כל הישוב בלי עירוב, ואף אדם לא חושב על כו בעיה חמורה, שהרי יש אחראי שבדק ומתקן כל שבוע. הדברים מלמדים אותנו, על גודל הזהירות שנדרשת מאיתנו, שלא לסמוך רק על שיש אחראי, אלא צריך לדעת שהוא בקי בהלכות, וזה דבר שאינו מצוי בישובים, אלא במקומות מסוימים.

הקלקולים ממדורות ל"ג בעומר, והרחקתם באכיפה עירונית

בשבוע זה חל יום ל"ג בעומר במוצאי שבת, ובכל הערים הילדים זריזים ומקדימים להעמיד את המדורות על תילם כבר כמה ימים לפני שבת, שיהיו עומדים ומוכנים לשעת ההדלקה. ולכן אנשים התקשרו ושאלו, האם השבוע לא כדאי לסמוך על העירובים, מחשש שתהיה תקלה סמוך לשבת שלא יבחינו בה, או שהאחראי לא יוכל לעמוד בכמות הקלקולים.

מדורת ל"ג בעומר שקרובה לחוטי העירוב

שיהיו מהכנת המדורות. והנה דוקא בשנה זו שההדלקה היא אחרי שבת, אין כ"כ הרבה קלקולים, כיון שהם לא נגרמים כ"כ מהכנת המדורות, אלא בעיקר משריפת המדורות. ולכן אם יש חשש, הוא שייך לגבי שבת הבאה. אמנם במקומות שיש פיקוח טוב ומתוקצב, בודקים היטב ורואים כל חוט וחוט, אין חשש כ"כ שלא יתקנו את כל החוטים שנקרעו, אלא שיש הרבה מקומות שעדיין אין פיקוח טוב, והאחראי מדגל על מקומות שקשה לגשת אליהם, או באמת קיים יותר חשש בשבוע כזה. וזה דבר שחשוב כל השנה, לברר שיש פיקוח טוב ומתוקצב, שהאחראי בודק טוב, וגם יכול לתקן טוב. כיון שגם בלי המדורות, מצויים תקלות.